

УДК: 595.42 + 632.912

**ФАУНІСТИЧНІ УГРУПОВАННЯ АКАРИДІЄВИХ КЛІЩІВ (*ACARIFORMES*,
ASTIGMATA) В АНТРОПОГЕННИХ МІСЦЯХ м. ЖИТОМИРА**

Я. Р. Оксентюк

Житомирський державний університет імені Івана Франка, вул. Велика Бердичівська, 40, Житомир, 10008, Україна

До акаридєвих кліщів відносять велику групу видів, які складають надродину Acaroidea, що належить до ряду акарифформних кліщів (*Acariformes*). Як правило, це вільноживучі, невеликих розмірів (до 1 мм) кліщі [1]. Господарське значення акаридєвих кліщів вагоме і визначається комплексом причин. По-перше, це відносна різноманітність видів, більшості з яких властиве широке розповсюдження, пов'язане з переносом їх людиною на великі відстані разом з продуктами харчування і різноманітними гризунами. По-друге, здатність заселяти самі різноманітні субстрати, особливо продукти харчування – зерно, борошно, крупи, сухофрукти, овочі, вина, продукти тваринного походження, комбікорми, сіно, лікарську сировину, скупчення різних рослинних залишків, а також місця зберігання харчових запасів. По-третє, здатність виживати в несприятливих умовах навколишнього середовища і, що особливо важливо, давати спалахи масового розмноження, досягаючи за короткий термін великої чисельності [2].

Для шкідників запасів найбільш сприятливим місцем проживання є продукти, в яких у результаті неправильного зберігання починаються процеси гниття, що призводять до підвищення температури, вологості і розвитку пліснявих грибів [2]. Потрапляючи в зерно або продукти його переробки, а також в інші придатні субстрати, акаридєві кліщі не тільки харчуються ними, але забруднюють їх продуктами життєдіяльності, тілами загинувших особин [3,4].

Метою роботи було вивчити синантропні види акаридєвих кліщів у різних типах зберігання або концентрації поживних для них субстратів з метою виявлення видового складу, видових комплексів та на основі зібраного, визначеного та проаналізованого матеріалу порівняти фауністичні комплекси акаридєвих кліщів у субстратах, відібраних із досліджуваних споруд.

Матеріалом є результати дослідження проб зібраних протягом 2015 р. в синантропних місцях на території м. Житомира. Проби відбирали у млині, зерносовищі, гніздах медоносної бджоли та господарських прибудовах. Були відібрані проби із зерна (пшениця, овес, жито) та вмісту гнізд медоносної бджоли.

Проби доставляли в лабораторію у мішечках. Видалення кліщів із субстрату проводили вручну під біокуляром МБС-9 за допомогою препарувальної голки з краплиною речовини Фора-Берлезе. Для масового кількісного збору використовували метод електування за Берлезе в модифікації Тульгренна. Зібраний матеріал зберігали в ентомологічних пробірках у 70% розчині спирту. Для визначення видового складу акаридєвих кліщів виготовляли постійні тотальні препарати з використанням гуміарабікової суміші Фора-Берлезе [5]. Визначення видового складу проводили під мікроскопом ЛОМО МІКМЕД-1.

Фауна акарид млина, зерносовища. Проби відбирали з вівса та жита. У досліджуваних спорудах виявлено 4 види акаридєвих кліщів. Найбільшу частоту трапляння спостерігали у *Glycyphagus domesticus* (68,8%). *Glycyphagus destructor* (12,5%) і *Tyrollichus casei* (15,6%) – це види середньої частоти трапляння. У пробах було зафіксовано лише одну особину *Glycyphagus fustifer* (3,1%).

Фауна господарських прибудов. До господарських прибудов належать хліви та комори, де зберігається зерно (пшениця). У пробах акарокомплекс складався з 6 видів. Домінував у даному антропогенному середовищі *G. destructor* (49,7%). Середній показник трапляння у *G. domesticus* (16,7%). Низькі досліджувані показники виявлено у *Mycetoglyphus fungivorus* (8,4%), *Acarus farris* (8,4%), *Tyroglyphus tyrophagoides* (8,4%), *Tyrophagus molitor* (8,4%).

Фауна гнізд медоносної бджоли. При досліджуванні весняного підмору видовий список акаридєвих кліщів складався з 4 видів. За частотою трапляння в пробах було виявлено 2 еудомінанти *G. domesticus* (75%), *Aeroglyphus peregrinans* (15%) та 2 субдомінанти: *G. destructor* (5%), *Glycyphagus pilosus* (5%).

Отже, *G. domesticus* представлений у всіх досліджуваних антропогенних місцях м. Житомира. *G. destructor* характерний для млина, зерносховища та господарських прибудов. Види *T. casei* та *G. fustifer* властиві лише для млина та зерносховища. Фауна господарських прибудов відрізняється наявністю наступних видів: *M. fungivorus*, *A. farris*, *T. tyrophagoides*, *T. molitor*. *A. peregrinans* та *G. pilosus* є специфічними видами для акарокомплексу гнізд медоносної бджоли.

Література

1. *Акимов И. А.* Биологические основы вредоносности акаридных клещей / И. А. Акимов. – К. : Наукова думка, 1985. – С. 3-4.
2. *Васильева И. С.* Клещи – вредители продовольственных запасов, их хозяйственное и медицинское значение / И. С. Васильева, А. Д. Петрова-Никитина, Т. М. Желтикова. // Пест-менеджмент. – 2008. – № 2. – С. 18-21.
3. *Родионов З. С.* Качественный и количественный вред от хлебных клещей / З. С. Родионов. // Учен. зап. Моск. ун-та. – 1940. – Вып. 2. – С. 141-166.
4. *Румянцев П. Д.* Амбарные вредители и меры борьбы с ними / П. Д. Румянцев. – М. : Заготиздат, 1940. – 320 с.
5. *Гиляров М. С.* Определитель обитающих в почве клещей Sarcoptiformes / М. С. Гиляров. – М. : Наука, 1975. – С. 416-476.